

REFLECȚII PRIVIND GRADUL DE INTEGRARE A DIMENSIUNII DE GEN ÎN CADRUL STRATEGIEI NAȚIONALE DE DEZVOLTARE „MOLDOVA EUROPEANĂ 2030”

Principiul Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030 „**A nu lăsa pe nimeni în urmă**” este integrat în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”.

Deși evaluarea situației sectoriale din partea analitică a Strategiei Naționale de Dezvoltare dezvoltă decalaje de gen pe mai multe dimensiuni social-economice, documentul omite să abordeze inechitățile de gen persistente în societatea moldovenească în domenii precum educația, accesul la infrastructură și utilități, pensii, participarea politică.

Pentru implementarea eficientă a Strategiei Naționale de Dezvoltare, dat fiind viziunea și obiectivele complexe ale acesteia, este esențială susținerea politică pe parcursul întregii perioade de implementare.

REFLECȚII PRIVIND GRADUL DE INTEGRARE A DIMENSIUNII DE GEN ÎN CADRUL STRATEGIEI NAȚIONALE DE DEZVOLTARE „MOLDOVA EUROPEANĂ 2030”

Aliona Ursoi
octombrie 2022

Conținut

Introducere	1
Metodologia de evaluare a SND	2
Contextul elaborării Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”	3
Agenda Globală 2030 pentru Dezvoltare Durabilă	5
Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 5: Egalitatea de gen	7
Considerarea dimensiunii de gen la etapa de analiză și definire a problemei	10
Cadrul de rezultate al SND analizat din perspectiva dimensiunii de gen	18
Ancorarea dimensiunii de gen în cadrul de implementare al SND	19
Concluzii și recomandări	21
A. Concluzii principale	21
B. Recomandări principale	22
Referințe bibliografice	24

Lista de abrevieri

BNS	Biroul Național de Statistică
CAEM	Clasificatorul Activităților din Economia Moldovei
CBTM	Cadrul Bugetar pe Termen Mediu
IDU	Indicele Dezvoltării Umane
ÎMM	Întreprinderi mici și mijlocii
OG	Obiectiv general
ODD	Obiective de Dezvoltare Durabilă
ODM	Obiective de Dezvoltare ale Mileniului
OECD	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OS	Obiectiv strategic
PHG	Proiect Hotărâre de Guvern
PISA	Programul pentru Evaluarea Internațională a Elevilor
PND	Planul Național de Dezvoltare
NEET	Tineri/Tinere care nu sunt încadrați/te profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare
SMART	Specific. Măsurabil. Accesibil. Relevant. Ancorat în timp
SND	Strategia Națională de Dezvoltare
STEM	Științe ale naturii. Tehnologie. Inginerie. Matematică
UE	Uniunea Europeană

1

INTRODUCERE

Guvernul Republicii Moldova a adoptat la data de 23 septembrie a.c. proiectul de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”. Documentul, care urmează să treacă procedura legislativă, stabilește viziunea de dezvoltare a țării pe termen lung, ținând orizontul anului 2030 ca termen final pentru ca Republica Moldova să obțină îmbunătățiri tangibile și durabile pe toate dimensiunile calității vieții omului, în corespundere cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ale Agendei 2030 și aspirațiile europene stabilite în Acordul de Asociere semnat cu Uniune Europeană.

Dat fiind rolul central al Strategiei naționale de dezvoltare în sistemul național de planificare strategică, se impune judicios, ca aceasta să ia în considerare domeniile de politici transectoriale, ce ulterior vor fi integrate de autorități în documentele de planificare pe termen mediu și scurt, precum și de politici publice sectoriale. Egalitatea de gen reprezintă un astfel de domeniu, iar considerarea acesteia la toate etapele ciclului politicilor publice constituie premisă ca politicile și intervențiile statului să răspundă

în egală măsură intereselor și necesităților femeilor și bărbaților.

Politicile publice pot avea impact diferit asupra femeilor și bărbaților. Vârsta, etnia, abilitățile, mediul de reședință, precum și normele și tradițiile societății în care trăiesc influențează activitățile și responsabilitățile femeilor și bărbaților (roluri de gen), statutul lor social, oportunitățile și constrângerile pe care le au în viața cotidiană. Elaboratorii de politici și factorii decizionali trebuie să țină cont de aceste diferențe și să le abordeze corespunzător. Identificarea și abordarea inegalităților în formularea politicilor publice este esențială pentru a putea asigura șanse egale pentru femei și bărbați, acces echitabil la resurse și oportunități, reprezentare echitabilă, reziliență la crize și șocuri etc.

Prezenta notă are ca obiectiv evaluarea gradului de integrare a dimensiunii de gen în Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” și urmărește, totodată, conștientizarea importanței acesteia de către factorii decizionali, inclusiv politici, în procesul decizional.

2

Metodologia de evaluare a SND

Evaluarea este realizată prin prisma Ghidului pentru integrarea perspectivei egalității de gen în procesul de elaborare a politicilor publice¹ și a Ghidului privind integrarea prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare în documentele de planificare și documentele de politici publice la nivel național², în partea ce vizează integrarea principiului de a nu lăsa pe nimeni în urmă în procesul de dezvoltare.

Ghidurile menționate reprezintă instrumente utile la elaborarea și evaluarea politicilor publice din punct de vedere al calității și conformității cu sistemul național de politici în ansamblu, precum și ca evaluare a relevanței obiectivelor acestora în raport cu prioritățile naționale și asigurare că necesitățile și preocupările diferitor părți interesate sunt luate în considerare.

În particular, constatările și respectiv, recomandările reflectate în Nota analitică, vor fi ghidate de identificarea răspunsurilor la următoarele întrebări:

Analiza și Definierea Problemei	Cadrul de rezultate (viziunea, obiectivele și țintele strategice	Cadrul de implementare
<ul style="list-style-type: none"> • Datele utilizate sunt dezagregate pe criteriul de gen? • Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen? • Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen? • Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor? 	<ul style="list-style-type: none"> • Obiectivele strategice ale documentului sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen? • Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen? • Țintele strategice/direcțiile prioritare de acțiune vor determina realizarea obiectivelor egalității de gen? • Țintele strategice/direcțiile prioritare de acțiune prevăd măsuri speciale pentru femeile care reprezintă grupuri vulnerabile? 	<ul style="list-style-type: none"> • Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen? • Au fost prevăzute alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor egalității de gen, cât și a acțiunilor speciale în raport cu acestea? • Țintele strategice/direcțiile prioritare de acțiune sunt formulate în proiecte/inițiative specifice și coerente de implementare? • Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivelor egalității de gen?

¹ Ghid pentru integrarea perspectivei egalității de gen în procesul de elaborare a politicilor publice: <https://progen.md/ghid-pentru-integrarea-perspectivei-egalitatii-de-gen-in-procesul-de-elaborare-a-politicilor-publice/>, accesat la data de 23/09/2022.

² Ghid privind integrarea prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare în documentele de planificare și documentele de politici publice la nivel național: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/ghid_copertat_coral.pdf, accesat la data de 23/09/2022.

3

Contextul elaborării Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”

Din momentul luării deciziei de a se elabora o nouă Strategie națională de dezvoltare (în continuare SND), ca urmare a evaluării intermediare a SND „Moldova 2020”³, proiectul documentului a constituit obiectul mai multor actualizări. Astfel, o primă versiune a SND „Moldova 2030” (denumirea documentului a suferit modificări, urmare a ajustărilor realizate în anul 2022 în condițiile obținerii statutului de țară candidat la UE) a fost adoptată de Parlament la data de 14 decembrie 2018⁴, nefiind însă promulgată de Președintele țării, la acea etapă. Argumentele care au motivat nepromulgarea Legii, respectiv restituirea acesteia în Parlament, au invocat modul prioritar cu care Guvernul a remis documentul spre adoptare Parlamentului, la finalul de mandat al acestuia, precum și faptul că se consideră judicios ca prerogativă de a adopta o asemenea Strategie i-ar revine noului legislativ, ales ca urmare a scrutinului din 24 februarie 2019, menționându-se că elementele-cheie din Programul de guvernare acceptat de noul Parlament trebuie să se regăsească și în SND.

Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr.401/2019⁵, proiectul SND a fost retras din Parlament, fiind ulterior ajustat și trecut prin procedură nouă de înregistrare, consultare și avizare, conform prevederilor cadrului normativ, după care, aprobat de Guvern în iunie 2020⁶ (HG nr. 377/2020) și expediată Parlamentului spre adoptare. La acea etapă, SND a fost susținută de toate comisiile și exponenții tuturor partidelor prezente în legislativ, însă, nefiind decisă într-un final includerea și examinarea acesteia în comisia de fond (Comisia Economie Buget și Finanțe) și respectivi discutarea în ședințele plenare ale Parlamentului.

Ca urmare a alegerilor parlamentare anticipate din anul 2021 și instituirii noii legislaturi, conform alin. (12) al art. 47 din Legea nr.797/1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului, proiectul legii cu privire la aprobarea

SND „Moldova 2030” a devenit nul, fapt ce a atras după sine, în temeiul deciziei favorabile a Guvernului (Dispoziția Guvernului nr. 284-d/2021)⁷, reactualizarea prin racordarea conținutului proiectului la noile realități socio-economice ale țării, determinate de crizele multiple care au intervenit între timp la nivel național, regional și global.

Astfel, versiunea SND adoptată prin Hotărârea Guvernului nr. 653 din 23 septembrie 2022 și înregistrată în Parlament cu numărul de înregistrare 377 din 6 octombrie 2022, reprezintă cea de a treia tentativă a Guvernului de a propune spre adoptare Parlamentului documentul prin care se stabilește viziunea de dezvoltare pe termen lung a Republicii Moldova.

Totuși, necesită menționat faptul că, spre deosebire de ajustarea SND realizată în 2019-2020, care s-a limitat la actualizarea datelor statistice și unor direcții prioritare, revizuirea documentului în anul curent a fost una mai conceptuală, fiind operate modificări atât la titlu, cât și la conținut. În particular, au fost modificate structura, viziunea, (parțial) obiectivele și, într-o măsură mai mare, direcțiile prioritare.

Conform opiniei autorilor documentului înserate în Nota Informativă, SND „Moldova Europeană 2030” definește viziunea de dezvoltare pe termen mediu și lung pentru consolidarea rezilienței Republicii Moldova la crizele regionale și globale care afectează țara noastră, creând astfel baza pentru o dezvoltare durabilă și incluzivă.

Fiind un document, a cărui viziune de dezvoltare este centrată pe om, obiectivele generale ale strategiei au fost inspirate de conceptul aplicat în mod standard la nivelul țărilor membre ale Uniunii Europene, pentru măsurarea fenomenului calității vieții oamenilor. În conformitate cu acesta, o calitate mai înaltă a vieții presupune atingerea unor progrese durabile și largi sub aspect social pe zece dimensiuni:

³ <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/raport-de-evaluare-intermediara-strategiei-nationale-de-dezvoltare-moldova-2020>, accesat la data de 23/09/2022.

⁴ Proiect de lege aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1083/2018

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115760&lang=ro, accesat la data de 23/09/2022.

⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121920&lang=ro, accesat la data de 23/09/2022.

⁷ <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/procesul-de-actualizare-snd-moldova-2030>, accesat la data de 23/09/2022.

- *nivelul de venituri*
- *condițiile de trai*
- *condițiile de muncă*
- *nivelul de educație*
- *starea de sănătate*
- *climatul social*
- *utilizarea timpului*
- *calitatea guvernării*
- *siguranța și securitatea publică*
- *calitatea mediului*

Astfel, SND conține 10 obiective generale, detaliate în 33 obiective specifice (Figura 1). Pentru fiecare obiectiv general a fost analizată situația (pe alocuri cu utilizare de date dezagregate pe criteriul de gen), a fost redată conexiunea cu țintele ODD relevante, precum și descris modul prin care autoritățile își propun să realizeze obiectivul respectiv. De menționat că în pofida cerințelor obligatorii prevăzute de cadrul metodologic aferent politicilor publice în privința formulării obiectivelor specifice, acestea nu corespund criteriului SMART.

După listarea obiectivelor generale și specifice, documentul conține o listă impunătoare

de direcții de politici și intervenții prioritare prin care vor fi atinse obiectivele specifice, indicându-se de altfel, în dreptul fiecărei direcții, codul de identificare al obiectivului la care aceasta va contribui. O analiză succintă a secțiunii respective a documentului ne permite să observăm că pentru obiectivul specific 7.1. Edificarea unei administrații publice integre, responsabile, eficiente, transparente și deschise participării cetățenilor în procesele de luare a deciziilor vor contribui cele mai multe direcții de politici și intervenții prioritare (cca 130 din totalul de 340), fapt ce susține și completează declarațiile guvernării privind atenția pe care o acordă consolidării sistemului administrației publice.

Figura 1:
Obiectivele generale și specifice ale SND „Moldova Europeană 2030”

<p>OG 1 Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților</p>	<p>OS 1.1. <i>Creșterea accelerată a productivității muncii</i> OS 1.2. <i>Dezvoltarea oportunităților pentru inovații și antreprenoriat.</i> OS 1.3. <i>Ameliorarea condițiilor de muncă și reducerea ocupării informale</i></p>
<p>OG 2 Îmbunătățirea condițiilor de trai.</p>	<p>OS 2.1. <i>Sporirea mobilității prin sisteme eficiente, durabile și sigure de transport.</i> OS 2.2. <i>Asigurarea accesului universal la Internet și servicii electronice.</i> OS 2.3. <i>Asigurarea accesului universal la ape ducte și sisteme de sanitație sigure.</i> OS 2.4. <i>Îmbunătățirea condițiilor de locuit.</i></p>
<p>OG 3 Garantarea educației relevante și de calitate pentru toți, pe întreg parcursul vieții</p>	<p>OS 3.1. <i>Dezvoltarea holistică a copiilor în educația timpurie pentru învățarea și bunăstarea pe tot parcursul vieții.</i> OS 3.2. <i>Formarea competențelor transformative în sistemul educațional, bazate pe necesitățile în cunoștințe și aptitudini de viitor.</i> OS 3.3. <i>Dezvoltarea unui sistem accesibil, flexibil și relevant de educație continuă a adulților în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții.</i></p>
<p>OG 4 Ridicarea nivelului de cultură și de dezvoltare personală.</p>	<p>OS 4.1. <i>Extinderea accesului la oportunități și activități culturale.</i> OS 4.2. <i>Punerea în valoare a patrimoniului, tradițiilor și diversității culturale.</i> OS 4.3. <i>Asigurarea oportunităților pentru dezvoltare personală și cetățenie activă.</i></p>
<p>OG 5 Îmbunătățirea stării de sănătate fizică și mintală a populației prin contribuția activă a unui sistem de sănătate modern și eficient, care răspunde nevoilor fiecărui individ</p>	<p>OS 5.1. <i>Asigurarea acoperirii universale cu servicii medicale de înaltă calitate care să contribuie la îmbunătățirea calității vieții.</i> OS 5.2. <i>Reducerea poverii bolilor transmisibile și netransmisibile prin abordarea holistică și trans-sectorială a determinantilor sănătății.</i> OS 5.3. <i>Sporirea rezilienței sistemului de sănătate la situații care pun în pericol sănătatea oamenilor.</i></p>
<p>OG 6 Un sistem de protecție socială solid și incluziv.</p>	<p>OS 6.1. <i>Furnizarea unui spectru calitativ și relevant de servicii de asistență socială.</i> OS 6.2. <i>Consolidarea durabilității sistemului de asigurări sociale.</i> OS 6.3. <i>Asigurarea unui sistem de protecție a copilului care răspunde prompt și eficient la nevoile fiecărui copil.</i></p>

<p>OG 7 Asigurarea unei guvernări eficiente, incluzive și transparente.</p>	<p>OS 7.1. <i>Edificarea unei administrații publice integre, responsabile, eficiente, transparente și deschise participării cetățenilor în procesele de luare a deciziilor.</i> OS 7.2. <i>Centrarea serviciilor publice pe necesitățile oamenilor.</i> OS 7.3. <i>Integrarea științei, tehnologiilor și datelor în procesul de guvernare.</i> OS 7.4. <i>Asigurarea drepturilor și libertăților civile și politice, inclusiv libertatea exprimării, întrunirilor și asocierii, dreptul la informație și dreptul de a alege și a fi ales.</i></p>
<p>OG 8 Edificarea unui sistem de justiție echitabil, incoruptibil și independent.</p>	<p>OS 8.1. <i>Dezvoltarea mecanismelor extrajudiciare de soluționare a litigiilor.</i> OS 8.2. <i>Promovarea supremației legii și asigurarea accesului egal la justiție.</i> OS 8.3. <i>Reducerea semnificativă a corupției în toate formele sale și edificarea unei justiții transparente și responsabile față de cetățeni.</i></p>
<p>OG 9 Promovarea unei societăți pașnice și sigure.</p>	<p>OS 9.1. <i>Reducerea violenței în societate în toate manifestările și aspectele.</i> OS 9.2. <i>Reducerea vulnerabilității în fața amenințărilor și riscurilor de toate tipurile.</i> OS 9.3. <i>Sporirea securității în funcționarea infrastructurilor și sistemelor critice.</i></p>
<p>OG 10 Asigurarea unui mediu ambiant sănătos și sigur.</p>	<p>OS 10.1. <i>Îmbunătățirea calității apei, aerului și solurilor.</i> OS 10.2. <i>Creșterea durabilă a suprafeței pădurilor și ariilor protejate.</i> OS 10.3. <i>Asigurarea consumului responsabil al resurselor naturale.</i> OS 10.4. <i>Tranziția activă spre economia verde și circulară.</i></p>

4

Agenda Globală 2030 pentru Dezvoltare Durabilă

Guvernul a stabilit în SND⁸ prioritățile naționale racordate la angajamentele țării asumate în cadrul Agendei 2030 și Acordul de Asociere RM-UE, iar structura și elementele documentului stau la baza dezvoltării cadrului național de planificare strategică, evidențiind

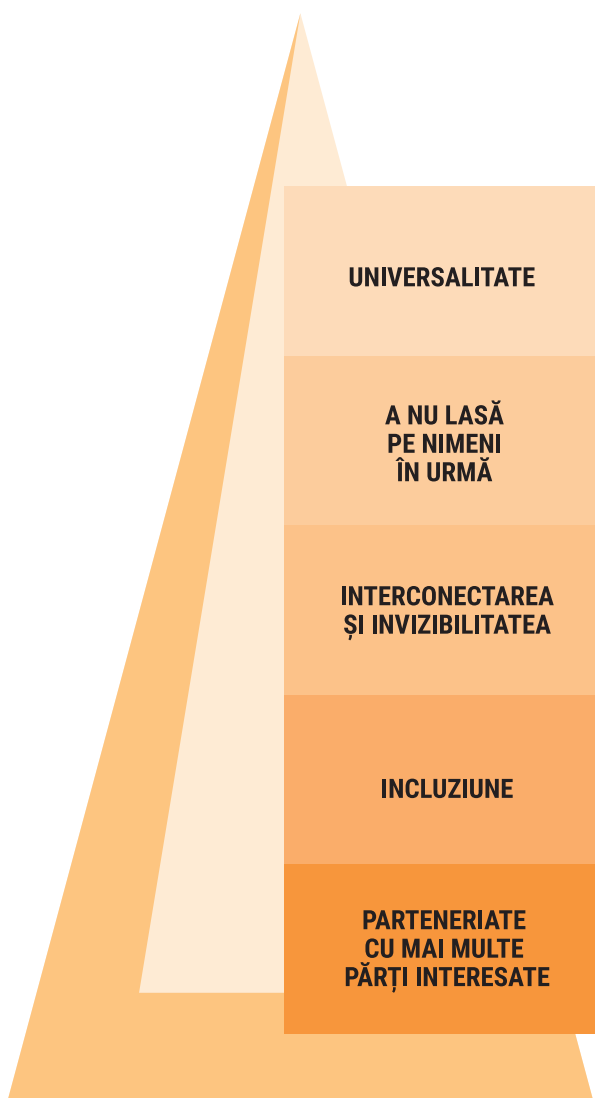
viziunea, prioritățile, obiectivele generale, direcțiile de intervenție relevante pe termen lung.

Agenda 2030 reprezintă un plan de acțiuni pentru toate țările lumii, dezvoltate sau în curs de dezvoltare, construit pe rezultatele

implementării Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) și care urmărește continuarea și amplificarea eforturilor globale, regionale, naționale și locale pentru eradicarea tuturor formelor de sărăcie, promovarea și crearea condițiilor pentru asigurarea prosperității inclusive și a sustenabilității mediului înconjurător. Aceasta constă din 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (în continuare ODD), implementarea cărora este ghidată de un set de principii, care sunt de asemenea parte componentă a Agendei. Agenda 2030 a intrat oficial în vigoare la data de 1 ianuarie 2016.

Republica Moldova s-a angajat să implementeze Agenda 2030, asumându-și că până la finalizare perioadei de implementare, actorii cheie ai societății vor elimina de comun acord toate formele de sărăcie,

vor combate inegalitățile și vor soluționa problemele legate de mediu și schimbările climatice, asigurându-se că nimeni nu este lăsat în urmă.

Deși Agenda 2030 și ODD nu sunt obligatorii din punct de vedere juridic, Organizația Națiunilor Unite, sub egida căreia a fost proiectată Agenda 2030, miza ca guvernele să își asume responsabilitatea față de acestea și să stabilească cadre naționale (instituționale, de politici de finanțare, de monitorizare) prielnice pentru implementarea acestora.

În acest sens, eforturile Guvernului Republicii Moldova nu au întârziat. În 2016, a fost creat cadrul instituțional pentru coordonarea implementării Agendei 2030, apoi a urmat un proces complex de ajustare la specificul țării a obiectivelor, țintelor și indicatorilor Agendei Globale 2030. Acest proces a implicat toate părțile interesate: autoritățile publice naționale și locale, sectorul privat, societatea civilă, mediul academic și partenerii de dezvoltare.

În același timp, s-a realizat evaluarea intermediară a SND „Moldova 2020”, aflată în curs de implementare la momentul respectiv. S-a confirmat că acea strategie nu acoperea toate angajamentele internaționale ale Republicii Moldova, și anume, Agenda 2030 și Acordul de Asocieră cu Uniunea Europeană, semnate în 2014, și prin urmare, în septembrie 2017, a fost inițiată elaborarea unei noi strategii naționale pe termen lung până în 2030: SND „Moldova 2030”. Acest fapt a constituit etapa de bază pentru integrarea ODD în sistemul național de planificare strategică.

Deși SND nu a fost adoptată până la acest moment, respectiv pusă în aplicare, angajamentul țării față de implementarea Agendei 2030 a rămas la fel de ferm. Conform primei raportări/evaluări naționale voluntare privind realizarea Agendei 2030, exercițiu realizat de țara noastră în 2020⁹, este recunoscută responsabilitatea comună pe care o au toate țările, inclusiv Republica Moldova, în realizarea ODD, ca modalitate de răspuns la provocările comune ale realității globale în continuă schimbare, subliniindu-se ferma convingere că toți actorii au roluri semnificative de îndeplinit – atât la nivel național, cât și la nivel global – pentru a contribui în comun la atingerea obiectivelor de dezvoltare convenite la nivel internațional.

⁹ <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/monitorizarea-si-evaluarea-implementarii-agendei-de-dezvoltare-durabila-2030>, accesat la data de 23/09/2022.

5

Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 5: Egalitatea de gen

Egalitatea între genuri tinde să fie considerată un indicator pentru societățile dezvoltate, însă și cele în curs de dezvoltare ar trebui, de asemenea, să asigure toate premisele instituționale, cadrul de politici, resurse etc. pentru atingerea acestui obiectiv. Populația globală include peste 50% femei, în Republica Moldova populația feminină depășește cu cca 9% populația masculină¹⁰. În pofida angajamentelor și declarațiilor internaționale, preluate ulterior la scară națională, privind egalitatea tuturor persoanelor indiferent de sex, vârstă, etnie, dizabilitate etc., mai există încă numeroase inegalități între persoanele de sex masculin și cele de sex feminin, de exemplu discrepanțe salariale, violență domestică, probleme de emancipare etc.. Iar dacă să analizăm sub aspectul dezagregării multiple, aceste inegalități capătă conotații și mai accentuate (de ex: accesul la resurse al unei femei cu dizabilități care locuiește în mediu rural). Genul cu care se naște cineva nu ar trebui să influențeze demnitatea și calitatea vieții, precum și accesul acestuia/acesteia la oportunități și resurse.

Analiza situației din Republica Moldova cu privire la egalitatea de gen scoate în evidență faptul că, deși pe parcursul ultimilor ani au fost înregistrate anumite progrese în asigurarea de oportunități și șanse egale bărbaților și femeilor (de ex: creșterea numărului de femei în poziții electivă și decizionale, conștientizarea relevanței și includerea dimensiunii de gen în unele politici sectoriale, creș-

terea gradului de informare și sensibilizare a societății cu privire la stereotipurile legate de rolul femeii în societate, precum și consolidarea instituțională și profesională aferentă integrării dimensiunii de gen în elaborarea și evaluarea politicilor ș.a.) disparitățile de gen continuă să persiste.

Criza refugiaților, survenită în contextul războiului din Ucraina, solicită autorităților publice naționale și locale să facă față și să răspundă cu măsuri de suport, cum ar fi resurse pentru trai, angajare în câmpul muncii, integrarea în sistemul de educație, oferirea serviciilor medicale, integrare socială și culturală etc., pentru aproximativ 92,4 mii persoane, care au fugit din calea războiului și se află pentru o perioadă nedeterminată pe teritoriul Republicii Moldova, dintre acestea populația feminină numărând în jur de 54,85 mii persoane (63,3%)¹¹.

Conform datelor prezentate în Indexul Egalității de Gen, studiu elaborat anual de Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare¹² cu scopul de a măsura nivelul de egalitate dintre femei și bărbați în Republica Moldova, în anul 2022, nivelul mediu al egalității dintre femei și bărbați, calculat pentru șase domenii strategice evaluate, a fost estimat la 62 de puncte (ținta fiind 100 puncte), înregistrându-se un progres de 3 puncte față de anul 2021. Creșterea se datorează, în mare parte, reformelor din domeniul politic, în același timp, observându-se o înrăutățire a situației în partea ce vizează piața muncii.

¹⁰ https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POPrec__POP010/POP011500rcl.px/table/tableViewLayout1?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774, accesat la data de 23/09/2022.

¹¹ Republic of Moldova: Daily Population Trends (unhcr.org), accesat la data de 30/09/2022

¹² Studiu realizat către Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, în cadrul programului “Inițiativă Comună pentru Oportunități Egale – Faza II”, implementat din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și Suedia, accesat la data de 24/09/2022.

Tabel 1:

Indexul Egalității de Gen. Sursa: Studiului Egalității de Gen pentru anul 2022, elaborat de Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare

Domeniile de politici/Indexul per an	2009	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Tendința
Piața muncii	61	61	61	62	61	60	59	55	-4
Politica	32	36	36	36	40	47	47	61	+14
Educația	55	54	54	53	53	52	50	50	0
Accesul la resurse	77	74	75	79	77	76	73	75	+2
Percepții și stereotipuri	42	47	51	47	54	61	62	63	+1
Sănătate	73	66	65	65	65	63	64	66	+2
Indexul general	57	56	57	57	58	60	59	62	+3

Deși ODD 5, după cum reiese din conținutul țintelor pe care acesta le înglobează, este orientat în mod prioritar spre asigurarea condițiilor pentru emanciparea și va-

lorificarea potențialului femeilor și fetelor, egalitatea de gen este cu mult mai complexă, cuprinzând și populația de gen masculin.

Figura 3:

Țintele ODD 5 naționalizate, conform PHG cu privire la aprobarea cadrului național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030¹³

ODD 5: Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor

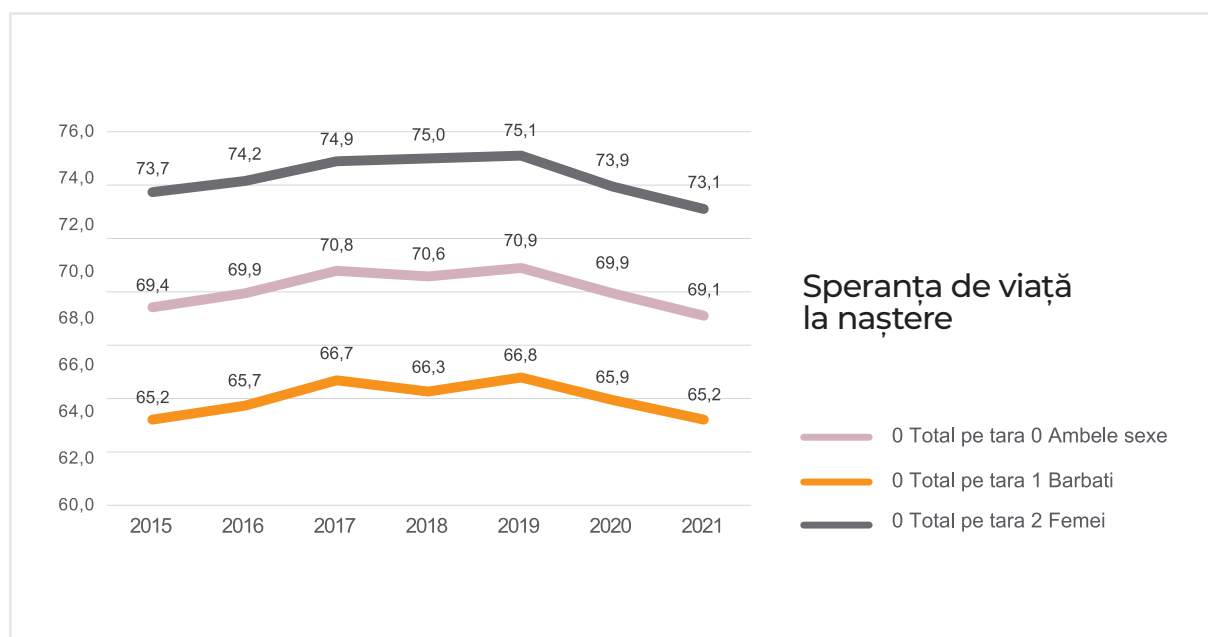
- 5.1 Eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și fetelor
- 5.2 Prevenirea și eliminarea violenței împotriva fetelor și femeilor, inclusiv traficul
- 5.3 Eliminarea căsătoriilor timpurii și forțate
- 5.4 Recunoașterea și aprecierea îngrijirii și lucrului casnic neplătit prin furnizarea de servicii publice, infrastructurii și politicilor de protecție socială
- 5.5. Asigurarea participării depline și eficiente a femeilor și egalității de șanse la posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică
- 5.6 Asigurarea accesului universal la servicii de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv pentru planificarea familiei și pentru informarea și educarea sexuală și reproductivă
- 5.a. Efectuarea de reforme pentru garantarea pentru femei a drepturilor egale asupra resurselor economice, accesului la proprietate și control asupra terenurilor și a altor forme de proprietate, serviciilor financiare, moștenirii și resurselor naturale, în conformitate cu legislația națională
- 5.b. Creșterea utilizării tehnologiilor disponibile, în special a tehnologiei informațiilor și comunicațiilor, pentru promovarea abilitării femeilor
- 5.c. Adoptarea și consolidarea politicilor adecvate și legislației aplicabile pentru promovarea egalității de gen și abilitare a femeilor și fetelor la toate nivelurile

¹³ Țintele ODD naționalizate, conform PHG cu privire la aprobarea cadrului național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030: <https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-privind-inițierea-elaborării-proiectului-de-hotărâre-a-guvernului-cu-privire-la-aprobarea-cadrului-național-de-monitorizare-a-implementării-agendei-de-dezvoltare-durabilă-2030/8068>, accesat la data de 23 septembrie 2022

Inegalitățile de gen pot fi atât în raport cu femeile, cât și în raport cu bărbații. Exemplu de inegalitate de gen față de bărbați prezintă sectorul sănătății. Astfel, datele statistice indică o disparitate de gen majoră în ceea ce privește speranța de viață la naștere, femeile trăind, în medie, cu 8 ani mai mult decât bărbații (73,1 ani și 65,2 ani respectiv). Această diferență poate fi explicată de stilul de viață

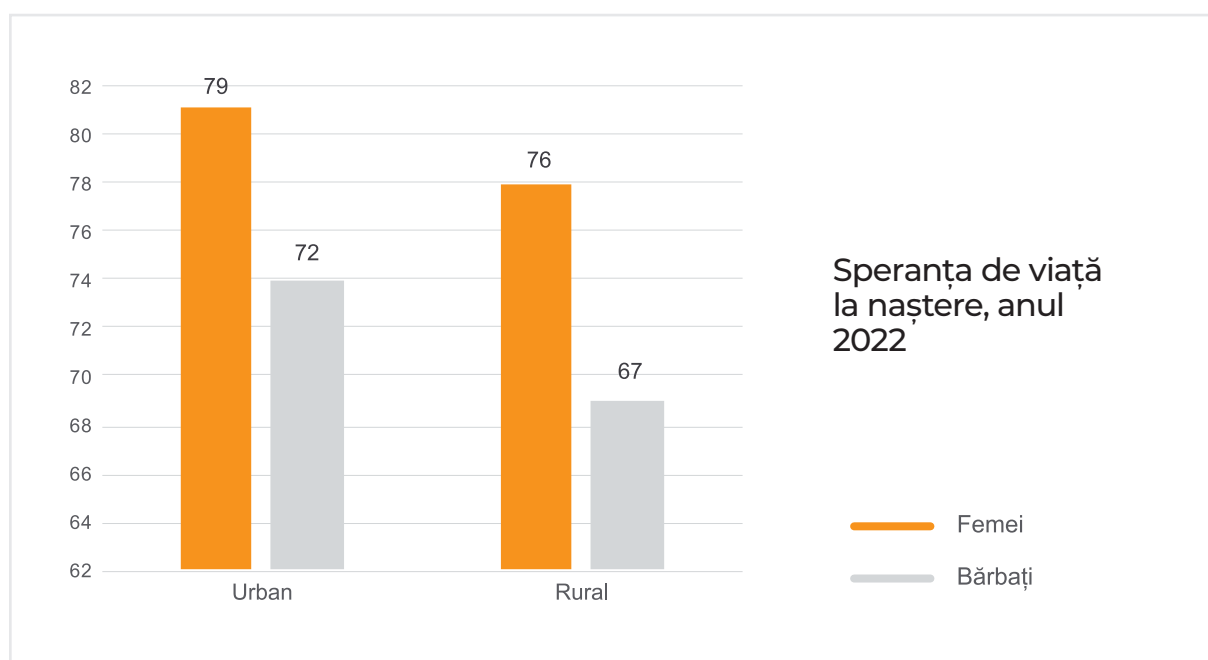
mai sănătos în cazul femeilor și de ocupațiile diferite ale celor două sexe și ca o consecință - nivelului mai înalt al mortalității premature în rândul bărbaților. Disparitățile de gen privind speranța de viață prezintă și mediul de reședință a persoanei, astfel dacă decalajul de gen cu privire la indicatorul dat, în mediul urban, este de 7 ani, atunci în mediul rural, acesta constituie 9 ani.

Figura 4: Speranța de viață la naștere pe sexe, 2015-2021, total pe țară.

Sursa: BNS

Figura 5: Calculatorul speranței de viață.

Sursa: BNS

6

Considerarea dimensiunii de gen la etapa de analiză și definirea problemei

Datele utilizate în analiza situației sunt dezagregate după criteriul de gen? Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen? Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen? Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor? Acestea sunt întrebările de bază, care ne permit să apreciem în ce măsură a fost luată în considerare dimensiunea de gen în capitolul „Analiza situației” din SND „Moldova Europeană 2030”.

Utilizarea datelor statistice dezagregate.

Capitolul *Analiza situației din SND* este divizat în două dimensiuni distincte: internațională – pentru a descrie contextul reflectat prin tendințe globale în materie de economie, industrie, cultura muncii, demografie; potențiale amenințări globale și regionale, precum: crizele militare, energetice, climaterice, pandemice; și nu în ultimul rând, oportunitățile identificate, cum ar fi: progresul tehnologic și digital și creșterea gradului de interes și conștientizare civică în rândul populației tinere.

Deși se statuează că SND „Moldova Europeană 2030” schimbă paradigma politicilor publice și că aceasta, spre deosebire de SND „Moldova 2020”, este centrată pe om, pe calitatea vieții și pe valorificarea pe deplin a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, precum și că transpune la nivel național ODD și principiile Agendei 2030, printre care și principiul „Nimeni nu este lăsat în urmă”, în partea analitică, lipsesc referințele la clasamentele internaționale focusate pe dezvoltarea umană. Aceasta nu ne permite să înțelegem dacă SND, obiectivele și direcțiile prioritare de intervenție setate țin sau nu cont de evoluția dezvoltării umane și a componentelor ce derivă din aceasta, pe plan internațional.

Un punct de reper în acest sens ar servi rapoartele anuale privind dezvoltarea umană, publicații anuale ale Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare¹⁴, prin intermediul cărora, pe de o parte, sunt analizate problemele emergente ale umanității și, pe de altă parte, este cartografiată situația drepturilor omului, calitatea vieții și oportunitățile de valorificare a posibilităților persoanei în fiecare stat, poziționând astfel țările într-un clasament global. Unitatea de măsură utilizată la stabilirea clasamentului menționat este Indicele Dezvoltării Umane. Acesta reprezintă un indicator, ce măsoară media realizărilor statelor, în trei dimensiuni de bază ale dezvoltării umane - o viață lungă și sănătoasă, accesul la cunoștințe/educație și existența unui standard de viață decent.

Raportul Dezvoltării Umane pentru anii 2021/2022, dedicat analizei incertitudinilor și nesiguranței securității umane poziționează Republica Moldova pe locul 80 (din 191), coborând 10 poziții față de anul 2020, un rezultat bun însă insuficient, dacă este să comparăm cu statele vecine care se poziționează pe locul 53 - România și, respectiv 77 - Ucraina. Clasamentul este condus de țările nordice.

¹⁴ <https://report.hdr.undp.org/intro>, accesat la data de 24 septembrie 2022

Tabel 2: Indicele Dezvoltării Umane și componentele acestuia, 2022.

IDU CLASAMENT	Țara	Indicele Dezvoltării Umane (IDU)	ODD 3	ODD 4.3	ODD 4.4	ODD 8.5
		valoare	Speranța de viață la naștere (ani)	Anii de școlarizare planificați (ani)	Anii medii de școlarizare (ani)	Venitul național brut pe cap de locuitor (estimat în baza puterii de cumpărare, \$)
		2021	2021	2021	2021	2021
1	Elveția	0,962	84,0	16,5	13,9	66.933
2	Norvegia	0,961	83,2	18,2	13,0	64.660
3	Islanda	0,959	82,7	19,2	13,8	55.782
53	Romania	0,821	74,2	14,2	11,3	30.027
77	Ucraina	0,773	71,6	15,0	11,1	13.256
80	Republica Moldova	0,767	68,8	14,4	11,8	14.875

Sursa: Raportul Dezvoltării Umane, 2021/2022¹⁵

Subsidiar, dacă este să analizăm în profunzime componentele esențiale ale dezvoltării umane, identificăm aspectul de egalitate de gen, reflectat în Raportul Dezvoltării Umane prin Indicele Dezvoltării de Gen, care măsoară disparitățile IDU, în funcție de gen. Cu cât raportul este mai apropiat de valoare „1”, cu atât este mai mică diferența dintre femei și bărbați. Valorile pentru cele trei componente: longevitate, educație (cu doi indicatori) și venitul pe cap de locuitor – sunt, de asemenea, reprezentate în funcție de sex. Conform acestui indicator, statele sunt divizate în 5 grupuri de țări, în dependență de mărimea decalajului IDU calculată. Republica

Moldova se situează în grupul 1, alături de statele dezvoltate, inclusiv cele nordice, care conduc clasamentul general al dezvoltării umane, ceea ce ne permite să concluzionăm că țara noastră, pe plan internațional, poate fi tratată ca exemplu în materie de asigurare și promovare a egalității de gen, deși mai persistă inegalități, cel puțin sub aspectele prezentate în tabelul de mai jos: speranța de viață la naștere și accesul la educație – inegalitate față de bărbați, disparități salariale sau alte venituri – inegalitate față de femei. Acești indicatori trebuie analizați cu atenție și propuse politici și măsuri de intervenție pentru reducerea decalajelor respective.

Tabel 3: Indicele Dezvoltării de Gen, 2022.

Poziția IDU	Țara	Valoare	Grup țări	Indicele Dezvoltării Umane (IDU)		ODD 3		ODD 4.3		ODD 4.4		ODD 8.5	
				F	B	Speranța de viață la naștere (ani)	Anii de școlarizare planificați (ani)	Anii medii de școlarizare (ani)	Venitul național brut pe cap de locuitor (estimat în baza puterii de cumpărare, \$)				
		2021	2021	2021		2021		2021		2021		2021	
1	Elveția	0,967	2	0,944	0,976	85,9	82,0	16,4	16,6	13,5	14,2	54.59	79.45
2	Norvegia	0,983	1	0,950	0,966	84,9	81,6	18,9	17,5	13,1	12,9	54.69	74.44
3	Islanda	0,976	1	0,947	0,971	84,2	81,2	20,3	18,1	13,9	13,7	47.13	64.00
53	România	0,994	1	0,819	0,823	77,9	70,6	14,7	13,8	11,0	11,6	24.55	35.87
77	Ucraina	1,012	1	0,776	0,766	76,7	66,5	15,0	14,9	11,5	10,7	10.37	16.60
80	Republica Moldova	1,010	1	0,771	0,763	73,5	64,4	14,8	14,1	11,9	11,8	12.087	17.961

Sursa: Raportul Dezvoltării Umane, 2021/2022

¹⁵ <https://report.hdr.undp.org/intro>, accesat la data de 24 septembrie 2022

În partea ce vizează dimensiunea națională, SND prezintă situația în domeniile aferente respectării drepturilor omului, veniturilor acestora, infrastructurii și condițiilor de trai, educației, culturii și dezvoltării personale, sistemelor de sănătate și protecție socială, administrației publice, justiției, securității umane și calității mediului.

Dat fiind faptul că SND, conform declarației și viziunii pe care este construită, este centrată pe om și calitatea vieții, o atenție distinctă este acordată aspectelor ce vizează respectarea drepturilor omului, însă se limitează doar la generalități privind situația drepturilor omului, fără a prezenta careva date statistice argumentative. Prin urmare, nu se regăsesc date privind situația drepturilor femeilor și/sau a bărbaților ca ființe sociale cu necesități și interese diferite. Raportul privind implementarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anul 2021¹⁶ ar putea servi ca resursă valoroasă pentru consolidarea secțiunii respective. Totuși, evidențe, pe alocuri dezagregate, sunt incluse în analiza situației domeniilor sectoriale și mai cu seamă în partea ce vizează valorificarea drepturilor de acces la justiție sau de accesare în poziții decizionale.

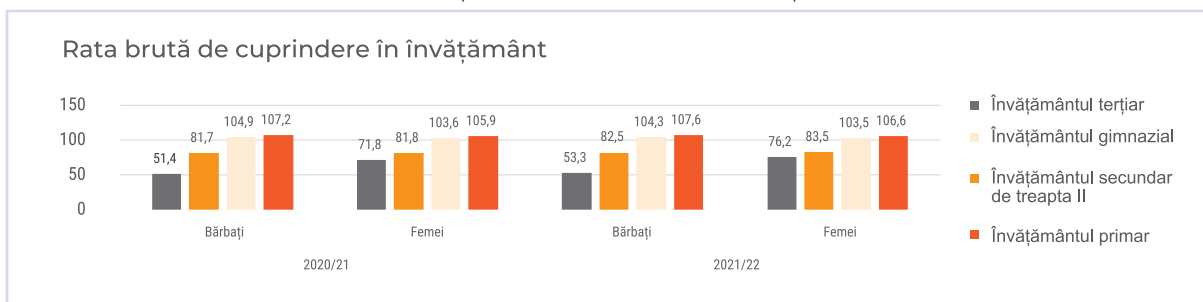
Atestăm de asemenea utilizarea datelor statistice dezagregate în secțiunea referitoare la veniturile oamenilor, în cadrul căreia se recunoaște și evidențiază inegalitățile față de populația de gen feminin. Astfel, în pofida principiilor de tratament egal și nediscriminatoriu, promovate prin politicile statului, societatea încă se confruntă cu o discrepanță majoră dintre veniturile realizate de femei și cele obținute de bărbați, atât pe perioada economică activă a vieții (în mediu 20-21 de ani), cât și ulterior, la vârsta de pensionare. Consecutiv, se menține decalajul dintre rata de ocupare în mediul urban – 38,4 p.p. și mediul rural – 21,1 p.p., fapt ce denotă oportunități economice

ce mai limitate pentru femei. Considerăm că secțiunea ar putea fi consolidată cu prezentarea informației privind numărul IMM fondate de femei și respectiv, bărbați.

Secțiunea următoare, dedicată infrastructurii și condițiilor de trai, omite referințele la indicatorii sensibili la gen. În condițiile accesului femeilor la resurse financiare mai limitate, comparativ cu populația de sex masculin, este evident faptul că gospodăriile conduse de femei se află într-o situație de vulnerabilitate mai ridicată, iar autoritățile statului trebuie să țină cont de acest fapt în proiectarea intervențiilor de suport și/sau dezvoltare sectorială.

Educația reprezintă un domeniu care necesită multă atenție din partea autorităților, or de calitatea acesteia depinde nivelul de formare și pregătire a specialiștilor pe de o parte, și crearea deprinderilor de viață ale persoanei, pe de altă parte. Secțiunea care reflectă poziția RM în clasamentele internaționale privind performanțele educaționale (PISA, OECD) relevă provocările generale ale sistemului de învățământ, însă omite informații relevante acestuia din prisma dimensiunii de gen. Astfel, o problemă a sistemului educațional din Republica Moldova, nereflectată în SND, este rata semnificativă a încadrării în sistemul de învățământ a tinerilor cu vârsta cuprinsă între 18-24 de ani. Acest fapt sporește ponderea NEET în totalul populației. Datele statistice oficiale relevă că deși rata brută de cuprindere a băieților în învățământul primar și gimnazial este mai mare decât a fetelor, situația se inversează în cadrul treptei secundare și, respectiv, terțiare. Complementar, se observă că băieții sunt predispuși pentru a abandona studiile (secundare, treapta a II-a și superioare) și investesc mai puțin în obținerea abilităților cu valoare adăugată în dezvoltarea profesională, în special din mediul rural. Cauzele abandonului sunt diverse, preponderent fiind de natură socială sau economică.

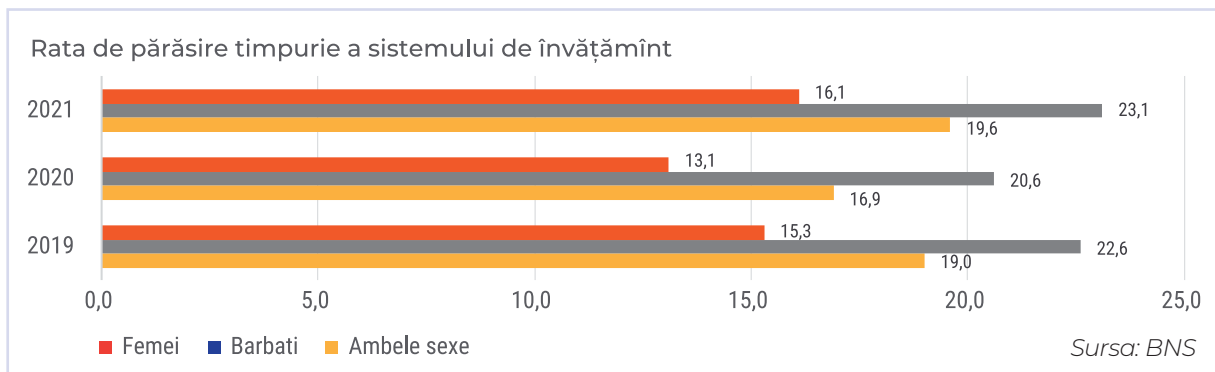
Figura 6:
Rata brută de cuprindere în învățământ pe nivele educaționale. Procente.

Sursa: BNS

¹⁶ <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/rapoarte-nationaleinternationale>, accesat la data de 24 septembrie 2022

Figura 7:
Rata de părăsire timpurie a sistemului de învățământ a populației de 18-24 ani. Procente.

De asemenea, o altă provocare a sistemului de învățământ este predisponerea pentru studii STEM (Științe ale naturii, Tehnologie, Inginerie, Matematică) mai mult a băieților decât a fetelor, alegere care de cele mai multe ori este influențată de stereotipurile față de relațiile de gen.

Figura 8:
Rata de părăsire timpurie a sistemului de învățământ a populației de 18-24 ani. Procente.

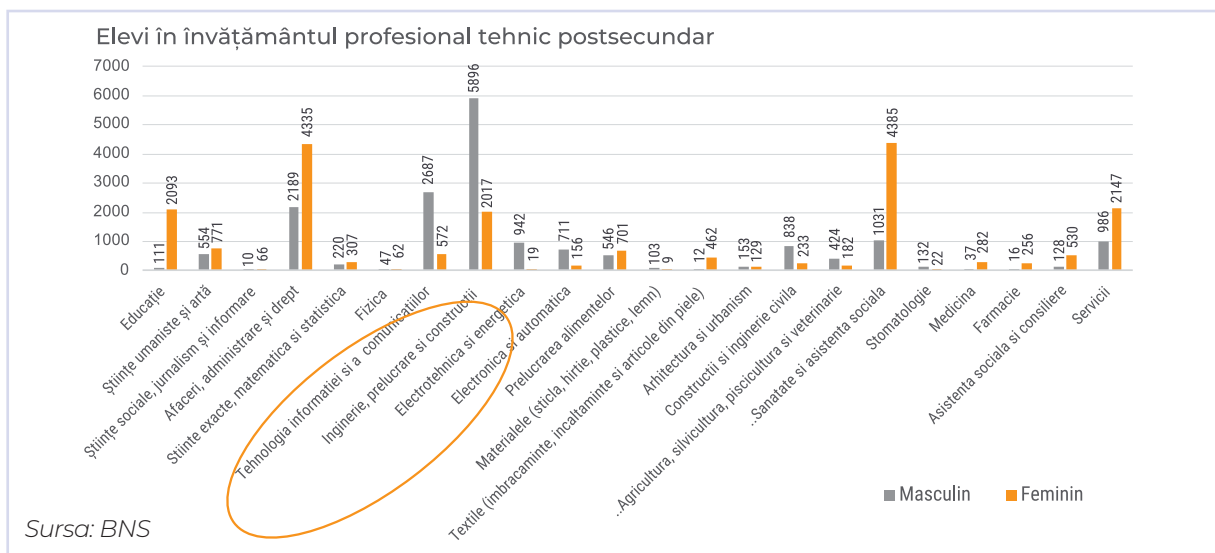

Figura 9:
Studentii în instituțiile de învățământ superior pe domenii generale de studiu, anul de studii 2021-2022. Numărul de elevi

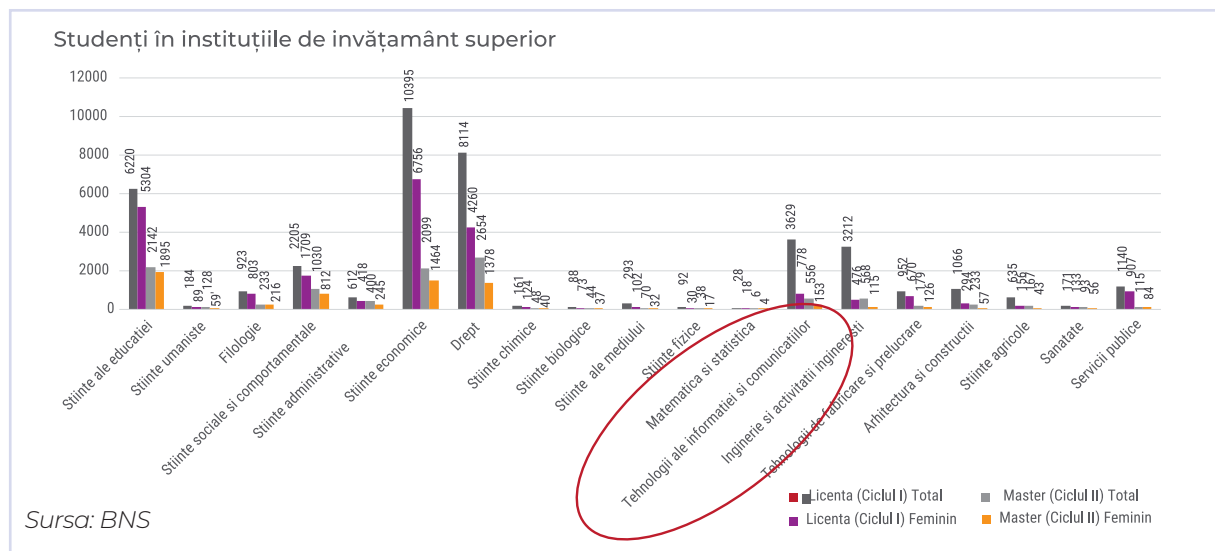

Figura 10:

Costul mediu lunar al forței de muncă pe salariat pe activități economice (CAEM), Lei.

Opțiunile pentru domeniile de studiu influențează cariera profesională și, bineînțeles, venitul salarial.

Sursa: BNS

În partea ce privește Cultura și dezvoltarea personală, deși SND oferă o analiză din perspectiva datelor în profil teritorial, sistemul statistic național dispune și de date dezagregate după criteriul de gen în partea ce vizează alocațiile anuale ale gospodăriilor pentru cultură și recreere, dar care nu se regăsesc analizate în document. Astfel, conform informației din tabelul de mai jos, preluată din Banca de date statistice, se evidențiază că, total pe țară, procentul cheltuielilor

din totalul cheltuielilor unei gospodării pe parcursul unui an destinat culturii și recreerii este mai mare în cazul gospodăriilor conduse de bărbați. Diferențele sunt nesemnificative, însă totuși, scot în evidență preferințele gospodăriilor în partea ce vizează petrecerea timpului liber și investițiile realizate în dezvoltarea personală. Cele mai mici investiții în domeniul culturii și recreerii sunt realizate de gospodăriile din mediul rural, conduse de bărbați

Tabel 4:

Cheltuieli de consum medii lunare pe o persoana pentru Cultură și recreere, după Sexul capului gospodăriei. Lei și Procente față de totalul cheltuielilor Gospodăriei, 2021.

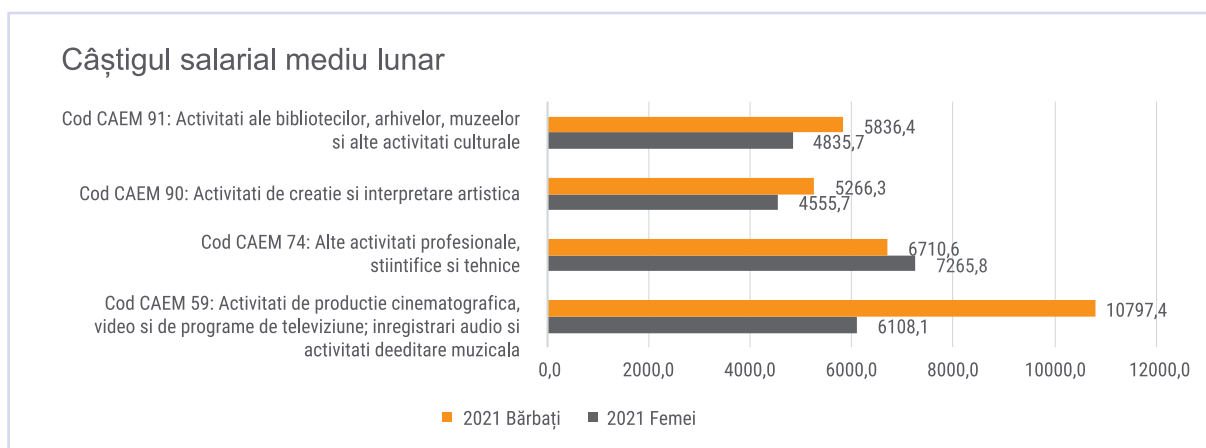
Total pe țara				Urban				Rural			
Bărbați		Femei		Bărbați		Femei		Bărbați		Femei	
Lei	% fata de total	Lei	% fata de total	Lei	% fata de total	Lei	% fata de total	Lei	% fata de total	Lei	% fata de total
65,0	2,2	60,9	1,9	128,0	3,4	94,9	2,4	27,8	1,1	33,2	1,3

Sursa: BNS

Sistemul statistic național omite informația privind numărul persoanelor angajate în acest sector. Cu toate acestea, datele privind venitul mediu lunar pe genuri de activitate, caracteristice domeniului cultural, evidențiază prezența

unei discrepante salariale semnificative în rândul angajaților din cadrul genurilor de activitate specifice sectorului respectiv. Prin urmare, discrepanțele salariale sunt o realitate și pentru domeniul culturii și activităților conexe.

Figura 11:
Câștigul salarial lunar net, pe genuri de activitate (CAEM). Lei.

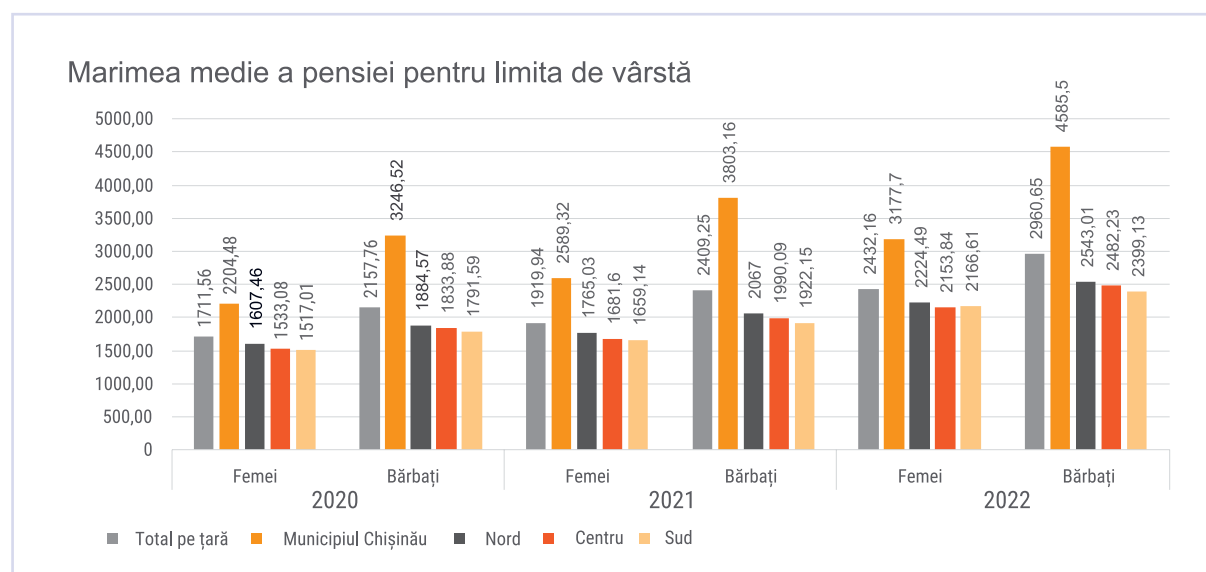

Sursa: BNS

Secțiunea dedicată sănătății și stării de bine analizează problemele din domeniu, inclusiv și din perspectiva dimensiunii de gen, evidențind disparitatea de gen majoră în ceea ce privește speranța de viață la naștere, femeile trăind, în medie, cu 8 ani mai mult decât bărbații (73,1 ani și 65,2 ani respectiv). De asemenea, se menționează despre prevalența cazurilor de morbiditate în rândul bărbaților provocate atât de maladii infecțioase, cât și netransmisibile.

Solidaritatea și protecția socială analizează provocările cu care se confruntă sistemul de asigurări și de asistență socială. Printre acestea se evidențiază mărimea mică a pensiilor și a altor prestații sociale pentru susținerea diferitor categorii de populație aflate în situații de incapacitate de muncă/vulnerabilitate, fără a evidenția însă decalajul de gen în mărimea medie a pensiei stabilite.

Figura 12:
Mărimea medie a pensiei pentru limita de vârstă, situația la 1 ianuarie 2022. Lei.

Sursa: BNS

Suplimentar sunt analizate provocările sistemului de protecție socială, evidențiindu-se dependența sustenabilității acestuia de nivelul salariilor, rata de ocupare, ponderea economiei informale, îmbătrânirea și migrația populației.

Secțiunile Încrederea în administrația publică și Încrederea în justiție analizează activitatea instituțiilor statului cu mandat de realizare a puterii executive – Guvernul, entitățile din subordinea acestuia și administrația publică locală, și respectiv, a puterii judecătorești – instanțele de judecată. Sunt expuse provocările majore ale ambelor sisteme care limitează eficiența în realizarea misiunilor sale și, drept urmare, diminuează încrederea societății față de ele. Perspectiva de gen este omisă, or nu se regăsesc date privind reprezentativitatea pe sexe în rândul demnitarilor, funcționarilor publici (de conducere de nivel superior, de conducere, de execuție), precum și a judecătorilor. Deși lipsește dimensiunea de gen în analiza problemelor identificate în sectorul justiției, este de apreciat evidențierea categoriilor de populație aflate în situații de vulnerabilitate, inclusiv în accesarea serviciilor de asistență juridică.

Securitatea umană, penultima secțiune a părții analitice a SND, este analizată prin prisma problemei securității economice a populației, reflectată de indicatorii sărăciei; problemei securității alimentare; securității energetice; și a securității personale față de riscurile și vulnerabilitățile în fața infracțiunilor, accidentelor și hazardurilor. Problemele evocate sunt tratate în baza de evidențe ge-

nerale, ancorate în statistica pe ani, profilul teritorial, precum și estimări legate de tendințele regionale. După natura problemelor prezentate, reieșind din cele menționate în cadrul altor secțiuni analitice ale SND, dat fiind accesul mai restrâns la resurse și oportunitățile mai limitate, populația de gen feminin se află într-o situație de inegalitate, inclusiv și din punctul de vedere al securității umane. Concluzia respectivă însă nu se regăsește în SND.

Ultima secțiune analitică, dar nu mai puțin importantă, este dedicată calității mediului. Printre aspectele evaluate se evidențiază cantitatea și calitatea apei disponibile pentru consum, evoluția schimbărilor climatice; calitatea aerului și a solului; extinderea și sustenabilitatea suprafețelor forestiere. Adaptarea și atenuarea schimbărilor climatice sunt esențiale pentru protecția mijloacelor de bunăstare și realizarea unui progres continuu al dezvoltării durabile. Deși schimbările climatice afectează toți membrii societății, impactul acestora poate fi diferit asupra bărbaților și femeilor. Prin urmare, este important să analizăm măsurile de adaptare/ de atenuare a schimbărilor climatice, inclusiv și din perspectiva dimensiunii de gen, având în vedere rolurile și responsabilitățile diferite ale femeilor și bărbaților în societate/comunitatea acestora.¹⁷ Spre regret, SND tratează urmările schimbărilor climatice doar prin prisma potențialelor repercusiuni asupra sectorului agricol, mediului înconjurător și finanțelor publice, care se vor agrava dacă nu vor fi întreprinse măsuri și intervenții urgente pentru combaterea acestor schimbări. Impactul asupra persoanelor, al bărbaților și al femeilor, este omis.

Nevoile și preocupările specifice de gen.

SND reflectă într-o măsură minimă nevoile și preocupările specifice de gen. În ansamblu, partea analitică a documentului evidențiază problemele generice ale societății, în limita sistemelor reflectate în document. Totuși, racordat la necesitățile și interesele oamenilor, reținem problemele acestora ce derivă, în primul rând, din veniturile care, pentru o parte semnificativă a populației, nu acoperă necesarul de cheltuieli pentru asigurarea unui trai decent, limitând accesul acestora la

infrastructură și utilități, la servicii de sănătate, cultură și dezvoltare personală ș.a. Pentru a compensa aceste penurii, autoritățile statului intervin prin mecanisme de suport, inclusiv prin sistemul de protecție socială sau alte tipuri de asistență, fapt ce, la rândul său, dezvoltă deja problemele sistemice: nesustenabilitatea și insuficiența veniturilor populației (categorii vulnerabile) provenite din sistemul de asigurare și asistență socială; lipsa de încredere în autoritățile statului;

¹⁷ Valorificarea dimensiunii de gen în politicile de dezvoltare sectorială în contextul adaptării la schimbările climatice : Ghid / Valentina Bodrug-Lungu, Ala Druță; Proiectul ADA/PNUD: „Suport pentru procesul național de planificare a adaptării Republicii Moldova la schimbările climatice”. – Chișinău : S. n., 2017 (ÎS „Tipografia Centrală”). – 48 p, accesat la data de 25 septembrie 2022

lipsa încrederii în justiție și lipsa de capacități ale acestora de a presta servicii de asistență juridică specializată diverselor categorii vulnerabile. Complementar necesităților de reducere a sărăciei și diminuare a efectelor acestora, într-un mod evidențiat, sunt reflectate și nevoile și preocupările persoanelor în parte ce vizează siguranța energetică, alimentară și personală față de riscurile și vulnerabilitățile în fața infracțiunilor, accidente-

lor și hazardurilor, totuși, fără a lua în calcul dimensiunea de gen.

Problemele de mediu sunt prezentate mai mult ca factori de risc pentru agricultură, calitatea și cantitatea resurselor naturale și sistemul finanțelor publice, decât ca provocări ce atentează la dreptul persoanei la un mediu înconjurător sănătos și sustenabil.

Analiza cauzelor și factorilor care determină inegalitatea de gen.

Decalajele de gen care sunt evidențiate în SND au fost analizate prin prisma cauzelor, dar și a factorilor care le determină. Astfel, la partea de venituri, este reflectată menținerea nemotivată a discrepanțelor salariale pentru aceeași muncă prestată, rata mai mică de ocupare a femeilor decât a bărbaților, nivelul diferit de productivitate al muncii, preponderanța bărbaților în poziții manageriale, precum și în domeniile de activitate cu salariu

mai atractiv (de exemplu TIC). Cu referire la domeniul sănătății, unde ne confruntăm cu o inegalitate de gen față de bărbați, se evidențiază în calitate de cauze adresabilitatea mai mică a bărbaților la medic, stilul de viață mai puțin sănătos, consumul mai ridicat de produse alcoolice și tutun, mai ales în rândul tinerilor etc. Cauzele inegalităților de gen din domeniul educației și sistemului de pensii pentru limita de vârstă au fost omise în SND.

Participarea echitabilă a bărbaților și femeilor la procesul de definire a problemei/problemelor.

În Nota Informativă ce însoțește proiectul legii pentru aprobarea SND, la secțiunea Avizarea și consultarea proiectului, se menționează despre asigurarea unui proces consultativ participativ și inclusiv, în cadrul căruia s-a oferit posibilitatea tuturor persoanelor interesate să se expună asupra documentului.

Consultarea publică s-a realizat prin plasarea documentului pe pagina *particip.gov.md*, la data de 26 iulie 2022, iar termenul stabilit pentru prezentarea propunerilor a permis examinarea detaliată a documentului de către cei interesați la 15 august. Profilul autorilor comentariilor plasate pe pagina web denotă că aceștia provin din regiuni, prin urmare importanța SND și implicarea cetățenilor în elaborarea ei este conștientizată la nivelul administrației publice locale. Suplimentar, Cancelaria de Stat a organizat și un eveniment de prezentare a documentului la care au fost invitați presa, mediul de afaceri, reprezentanți ai societății

civile, partenerii de dezvoltare. În procesul de consultare publică, au fost recepționate peste 300 de propuneri pe marginea proiectului.

Cu toate acestea, nu există evidențe privind nivelul de reprezentare în cadrul consultărilor publice a bărbaților și femeilor. Cert este faptul că versiunea SND adoptată de Guvern integrează aspecte referitoare la perspectiva de gen într-o măsură mai mare decât versiunea inițială a documentului plasată pentru consultări la data de 26 iulie (care analiza doar decalajele la capitolul de venituri ale femeilor și bărbaților). Acesta este un argument afirmativ că în procesul de consultare publică, problemele inegalității de gen au fost abordate, iar drept rezultat, documentul a devenit mai sensibil la dimensiunea de gen. Însă după cum a fost relatat mai sus, partea analitică ar putea include și alte referințe și expertize existente la analiza inegalităților de gen din societatea moldovenească.

7

Cadrul de rezultate al SND analizat din perspectiva dimensiunii de gen

Obiectivele strategice ale documentului sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen? Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen? Țintele strategice/direcțiile prioritare de acțiune vor determina realizarea obiectivelor egalității de gen? Ținte-

le strategice/direcțiile prioritare de acțiune prevăd măsuri speciale pentru femeile care reprezintă grupuri vulnerabile? Întrebările prezentate servesc ca repere pentru evaluarea integrării dimensiunii de gen în cadrul viziunii, obiectivelor și direcțiilor prioritare de intervenție ale SND.

Sensibilitatea la gen a obiectivelor strategice, țăntelor și direcțiilor de politici ale SND.

Chiar dacă la analiza situației dimensiunea de gen este integrată într-o măsură mai limitată, la partea de obiective, ținte și direcții de politici (Cadrul de rezultate), perspectiva de gen, materializată prin reducerea inegalităților și inechităților de șanse și acces la resurse între femei și bărbați, este prezentă în cadrul tuturor celor 10 obiective generale.

Totuși, cu referire la țintele ODD 5 naționalizate, doar una singură se regăsește în lista țintelor strategice pe care SND și le propune

pentru realizarea viziunii sale, și anume ținta ODD 5.2. Promovarea supremației legii și asigurarea accesului egal la justiție pentru toate femeile, toți bărbații și copiii, în special a celor din grupurile vulnerabile.

Cu toate acestea, toate țintele ODD 5 contribuie și au partea lor de importanță la atingerea unuia sau mai multor Obiective Generale (OG), prevăzute de SND. Sinergia dintre țintele ODD 5 și cele 10 OG ale SND ar putea fi reflectată în modul următor:

Tabel 5:

Sinergia dintre țintele ODD 5 și cele 10 OG ale SND, elaborat de autoare în baza ODD naționalizate și prevederile SND

Ținta ODD 5 naționalizată	Obiectivul General din SND relevant
ODD 5.1 Eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și fetelor	OG 6 Un sistem de protecție socială solid și incluziv OG 7 Asigurarea unei guvernări eficiente, incluzive și transparente
ODD 5.3 Eliminarea căsătoriilor timpurii și forțate	OG 3 Garantarea educației relevante și de calitate pentru toți pe întreg parcursul vieții OG 4 Ridicarea nivelului de cultură și de dezvoltare personală OG 5 Îmbunătățirea stării de sănătate fizică și mintală a populației prin contribuția activă a unui sistem de sănătate modern și eficient, care răspunde nevoilor fiecărui individ
ODD 5.4 Recunoașterea și aprecierea îngrijirii și lucrului casnic neplătit prin furnizarea de servicii publice, infrastructurii și politicilor de protecție socială	OG 1 Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților. OG 6 Un sistem de protecție socială solid și incluziv.
ODD 5.5. Asigurarea participării depline și eficiente a femeilor și egalității de șanse la posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică	OG 1 Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților. OG 7 Asigurarea unei guvernări eficiente, incluzive și transparente
ODD 5.6 Asigurarea accesului universal la servicii de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv pentru planificarea familiei și pentru informarea și educarea sexuală și reproductivă	OG 5 Îmbunătățirea stării de sănătate fizică și mintală a populației prin contribuția activă a unui sistem de sănătate modern și eficient, care răspunde nevoilor fiecărui individ
ODD 5.a Efectuarea de reforme pentru garantarea pentru femei a drepturilor egale asupra resurselor economice, accesului la proprietate și control asupra terenurilor și a altor forme de proprietate, serviciilor financiare, moștenirii și resurselor naturale, în conformitate cu legislația națională	OG 1 Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților. OG 7 Asigurarea unei guvernări eficiente, incluzive și transparente; OG 8 Edificarea unui sistem de justiție echitabil, incoruptibil și independent
5.b Creșterea utilizării tehnologiilor disponibile, în special a tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor, pentru promovarea abilitării femeilor –	OG 1 Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților.
5.c Adoptarea și consolidarea politicilor adecvate și legislației aplicabile pentru promovarea egalității de gen și abilitare a femeilor și fetelor la toate nivelurile	OG 7 Asigurarea unei guvernări eficiente, incluzive și transparente

Țintele strategice/direcțiile prioritare de acțiune prevăd măsuri speciale pentru femeile care reprezintă grupuri vulnerabile.

După cum a fost menționat în cadrul secțiunii anterioare, toate cele 10 Obiective Generale ale SND includ în cadrul Țintelor strategice măsuri pentru combaterea inegalităților dintre femei și bărbați. Adicional, în spiritul principiului Agendei 2030: nimeni să nu fie lăsat în urmă, remarcăm considerarea grupurilor vulnerabile, a necesităților și preocupărilor acestora în stabilirea măsurilor de intervenție. Nota Informativă menționează între altele, că pentru fiecare din cele 10 Obiective Generale au fost identificate grupurile de populație vulnerabile și, respectiv, au fost propuse măsuri de combatere a acestor vulnerabilități. SND fiind punctul de reper pentru celelalte documen-

te de planificare, precum și documente de politici sectoriale, nu poate să intervină cu prea multe detalii analitice sau acțiuni detaliate multicriterial, or ne-am trezi în situația unui document voluminos, dificil de gestionat. Însă acesta trebuie să „dea tonul” sau să seteze principiile de bază, care să fie preluate ulterior de celelalte documente, în cadrul cărora autorii (autoritățile publice responsabile și Grupurile de lucru incluzive) vor analiza mult mai detaliat situațiile de inegalitate pe criteriul de gen, complementat de alte criterii de dezagregare - mediu de reședință, vârstă, dizabilitate, și vor propune în baza problemelor și cauzelor identificate soluții de remediere.

8

Ancorarea dimensiunii de gen în cadrul de implementare al SND

Cadrul de implementare se referă atât la planificarea resurselor necesare realizării eficiente a obiectivelor propuse, cât și la stabilirea unui sistem viabil de monitorizare și evaluare, care să permită evaluarea progresului în procesul de implementare a documentului și evaluarea impactului acestuia asupra societății.

Prin prisma perspectivei de gen, se analizează dacă sunt planificate resurse (financiare, umane, de timp, tehnologice, administrative) pentru măsurile/intervențiile orientate spre diminuarea inegalităților de gen și, totodată, dacă indicatorii de monitorizare și evaluare sunt sensibili la gen.

Pe partea de planificare a resurselor, este de menționat faptul că, SND nemijlocit, conform naturii sale (document vizionar de dezvoltare pe termen lung) nu include componenta de estimare a costurilor și respectiv, nu are cum să se asigure planificarea acestora. Însă costurile acțiunilor vor fi prevăzute în Planul Național de Dezvoltare (PND), care reprezintă un document de planificare pe termen mediu și va fi principalul instrument de operați-

onalizare a SND. Astfel, este important ca la etapa de elaborare a PND, măsurile propuse de SND pentru diminuarea inegalităților de gen să fie preluate în totalitate, iar pentru fiecare să fie estimate costurile și, în mod obligatoriu să se asigure planificarea acestora în Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (CBTM). Totuși, planificarea în cadrul CBTM nu este suficientă, or pentru realizarea unei sau altei măsuri de intervenție, pe lângă resurse financiare, sunt necesare și alte tipuri de resurse, la fel de importante, care la rândul lor urmează a fi planificate și alocate corespunzător. Ne referim aici la resurse umane, de timp, tehnologice, administrative, capacități etc. Aceste resurse se vor planifica în cadrul planurilor instituționale anuale de acțiuni.

Cu referire la setul de indicatori sensibili la gen, remarcăm că statistica gender operează cu 4 categorii sensibile la dimensiunea de gen, și anume, indicatori dezagregați în funcție de gen; indicatori de gen specifici; indicatori cu relevanță de gen și, indicatori aleși mai degrabă de femei decât de bărbați și vice-versa¹⁸. Cadrul de monitorizare și evaluare a SND cuprinde un set de indicatori de

¹⁸ Ghidul utilizatorilor statisticilor de gen: <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=264>, accesat la data de 25 septembrie 2022

impact generali al căror scop este să aprecieze progresul în îmbunătățirea situației aferentă celor 10 obiective generale. Valorile țintelor de bază intermediare și finale vor servi drept puncte de referință în acest sens.

Pe dimensiunea de gen avem indicatori privind reprezentarea femeilor în procesele decizionale, precum și indicii de paritate pe sexe, la nivelul terțiar al instituțiilor de învățământ. Lipsesc indicatorii sensibili la gen pentru celelalte domenii de interes social-economic. Totuși, similar planificării resurselor necesare pentru implementarea documentului, monitorizarea și evaluarea indicatorilor de produse și rezultat, inclusiv prin colectarea și analiza datelor dezagregate pe sexe sau altor categorii de indicatori sensibili la gen, urmează să fie asigurată preponderent la etapa de planificare/elaborare a documentelor de planificare pe termen mediu (PND) și planificare operațională (planuri instituționale anuale de acțiuni). În ambele cazuri, Cancelaria de Stat trebuie să asigure coordonarea procesului de integrare a prevederilor SND în documentele de planificare și de politici sectoriale.

În final, o premisă importantă pentru asigurarea implementării eficiente a SND în complexitatea obiectivelor, țintelor și intervențiilor sale o constituie manifestarea susținerii politice a procesului. Spre regret, multe dintre eșecurile politicilor publice au fost generate anume de inconsecvența factorilor politici față de deciziile adoptate și necesitatea punerii acestora în aplicare. Experiența administrației de la Chișinău relevă faptul că guvernele succesoare, de cele mai multe ori, ignoră și/sau abrogă inițiativele de politici, chiar și cele pe termen lung, ale guvernelor succedate. Pentru ca obiectivele politicilor publice să fie atinse și impactul acestora să producă efecte benefice¹⁹ asupra populației, este crucial să fie asigurată consecvența și sustenabilitatea acestora pe toată durata de implementare planificată. Prin urmare, cu referire la SND „Moldova Europeană 2030”, așteptările societății sunt ca documentul să se bucure de susținerea politică necesară adoptării, promulgării și, cel mai important, creării tuturor premiselor și condițiilor pentru punerea acestuia în aplicare.

¹⁹ Instrumentul utilizat de elaboratorii de politici pentru a prevedea care vor fi efectele unei sau altei politici publice este analiza ex-ante. Cu ajutorul acesteia sunt analizate potențialele impacturi multidimensionale ale soluțiilor propuse pentru rezolvarea unei probleme societale. Decidenții selectează soluția cu beneficii net evidente pentru societate în ansamblu, precum și grupurile vulnerabile ale populației.

9

Concluzii și recomandări

A. Concluzii principale

Guvernul Republicii Moldova recunoaște importanța și necesitatea respectării abordării bazate pe drepturile omului în procesul de dezvoltare durabilă. SND „Moldova Europeană 2030” plasează omul în centrul politicilor statu-

lui. Documentul este construit pe dimensiunile utilizate de Uniunea Europeană la măsurarea calității vieții persoanei și stabilește obiective de dezvoltare durabilă în corespundere cu acestea.

Contextul internațional examinat în partea analitică a SND este focusat mai puțin pe aspecte de dezvoltare umană și deloc pe abordările integratoare de gen. Deși se statuează că SND „Moldova Europeană 2030” este centrată pe om, pe calitatea vieții și pe valorificarea pe deplin a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei,

precum și că transpune la nivel național, ODD și principiile Agendei 2030, printre care și principiul „Nimeni nu este lăsat în urmă”, în partea analitică, lipsesc referințele la clasamentele internaționale focusate pe dezvoltarea umană și asigurarea egalității de gen în cele mai importante domenii social-economice.

Analiza situației sectoriale interne dezvoltă anumite decalaje de gen în partea ce vizează veniturile (din salariu) a populației, sănătatea și starea de bine, sistemul judecătoresc și accesul la servicii de asistență juridică, celelalte componente însă se prezintă neutre la dimensiunea de gen. În cadrul dimensiunii naționale, SND prezintă situația în domeniile aferente respectării drepturilor omului, veniturilor acestora, infrastructurii și condițiilor de trai, educației, culturii și dezvoltării personale, sistemelor de sănătate și protecție socială, administrației publice, justiției, securității umane și calității mediului. Prin prisma decalajelor de gen persistente în societatea moldovenească

că se menționează doar discrepanțele salariale și speranța de viață la naștere mai mare cu 8 ani pentru femei decât pentru bărbați. SND omite totuși problemele de inegalitate dintre femei și bărbați în domeniul educației (de ex: abandonul sistemului de învățământ terțiar de către băieți; preponderența băieților la specializările STEM; preponderența femeilor în rândul cadrelor didactice etc); accesului disproporționat la infrastructură și utilități; elementelor de inechitate în sistemul de pensii pentru limita de vârstă; reprezentarea echitabilă a femeilor și bărbaților în funcții decizionale; impactul diferit al schimbărilor climatice asupra nevoilor și preocupărilor bărbaților și femeilor.

Pentru decalajele de gen analizate în SND, atât cauzele, cât și factorii cauzali sunt identificate/ți. Decalajele de gen, care sunt evidențiate în SND au fost analizate prin prisma cauzelor, dar și a factorilor care le deter-

mină. Cu toate acestea, cauzele inegalităților de gen din domeniul educației, accesului la infrastructură, utilități, pensii echitabile pentru limita de vârstă, securitate umană au fost omise în SND.

Procesul de consultare publică a SND a avut ca rezultat îmbunătățirea documentului din punct de vedere a integrării dimensiunii de gen. Versiunea SND adoptată de Guvern, integrează aspecte referitoare la perspectiva de gen într-o măsură mai mare decât versiunea documentului, plasată pentru consultări la data de 26 iulie (care analiza doar decalajele la capitolul de venituri ale femeilor și băr-

baților). Acesta este un argument în favoarea faptului că în procesul de consultare publică, problemele inegalității de gen au fost abordate, iar drept rezultat, documentul a devenit mai sensibil la dimensiunea de gen. Însă după cum a fost relatat în prezenta notă, partea analitică ar putea include și alte referințe la inegalitățile de gen din societatea moldovenească.

Deși ODD 5 este sub-reprezentat, cadrul de rezultate al SND integrează într-o măsură integratoare perspectiva de gen. În partea referitoare la obiective, ținte și direcții de politici, elemente ce formează cadrul de rezulta-

te al SND, perspectiva de gen, materializată prin reducerea inegalităților și inechităților de șanse și acces la resurse între femei și bărbați este omniprezentă.

Principiul Agendei 2030 de a nu lăsa pe nimeni în urmă în procesul de dezvoltare durabilă a fost luat în considerare la elaborarea SND. Toate cele 10 Obiective Generale ale SND, includ în cadrul țințelor strategice măsuri pentru combaterea inegalităților dintre femei și bărbați, precum și iau în considerare

Dat fiind natura documentului, integrarea dimensiunii de gen în cadrul de implementare a SND, rămâne a fi una limitată. Prin prisma perspectivei de gen, analiza cadrului de implementare ia în considerare dacă sunt planificate resurse corespunzătoare (financiare, umane, de timp, tehnologice, administrative) și suficiente pentru măsurile/intervențiile orientate spre diminuarea inegalităților de gen și, totodată, dacă indicatorii de monitorizare și evaluare sunt sensibili la gen. Planificarea resurselor necesare pentru implementarea

Pentru implementarea eficientă a SND, în complexitatea viziunii și a obiectivelor stabilite, este crucială asigurarea voinței politice. Pentru ca obiectivele politicilor publice să fie atinse și impactul acestora să producă

nevoile și preocupările grupurilor vulnerabile, în stabilirea măsurilor de intervenție. Nota Informativă menționează printre altele, că pentru fiecare din cele 10 Obiective Generale au fost identificate grupurile de populație vulnerabile și, respectiv, au fost propuse măsuri de combaterea a acestor vulnerabilități.

documentului, precum și monitorizarea și evaluarea indicatorilor de produse și rezultat (unii indicatori de impact sensibili la dimensiunea de gen se regăsesc în SND), inclusiv prin colectarea și analiza datelor dezagregate pe sexe sau altor categorii de indicatori sensibili la gen, urmează să fie asigurată preponderent la etapa de planificare/elaborare a documentelor de planificare pe termen mediu (PND) și planificare operațională (planuri instituționale anuale de acțiuni). În cadrul acestor procese, Cancelaria de Stat are un rol important.

efecte benefice asupra populației, este crucial să fie asigurată consecvența și sustenabilitatea acestora pe toată durata de implementare planificată.

B. Recomandări principale

Focusarea într-o manieră mai evidentă, în partea analitică a documentului, pe componenta dezvoltării umane, pe necesitățile și preocupă-

Consolidarea secțiunilor analitice sectoriale (dimensiunea internă) cu inegalitățile de gen pe domeniile relevante sectorului, cel puțin conform constatările Indexului Egalității de Gen²⁰, în vederea asigurării unei abordări integratoare a perspectivei de gen în cadrul documentului. Asigurarea unei analize mai aprofundate a cauzelor și factorilor cauzali care provoacă și alimentează inegalitățile de gen. Pentru a combate inegalitățile de gen, atât cele față de femei cât și cele față de bărbați, sunt necesare politici publice și intervenții ale autorităților bine informate. Pentru a înțelege mai bine ce stă în spatele acestor decalaje, se impune judicios analiza factorilor cauzali și

Asigurarea și menținerea caracterului transparent, participativ și incluziv al procesului de implementare a SND, astfel încât toate părțile interesate să dispună de posibilitatea

rile persoanei, atât din perspectiva de gen, cât și din prisma principalelor etape ale vieții.

consultarea eficientă a grupurilor țintă cu privire la necesitățile și interesele lor. Ulterior, în vederea depășirii decalajelor și problemelor de inechitate, politicile publice trebuie să propună soluții și intervenții ce țințesc factorii cauzali identificați ca fiind sursa ce alimentează perpetuarea inegalităților de gen, soluții și intervenții bine determinate și acompaniate de resurse corespunzătoare punerii acestora în aplicare, și nu în ultimul rând, susținute de un cadru de monitorizare și evaluare fiabil și asumat. Aceștia reprezintă „pașii” de bază pe care elaboratorii de politici ar trebui să-i respecte pentru a asigura abordarea integratoare a dimensiunii de gen în politicile publice.

de a se implica în procesul de monitorizare și evaluare a realizării obiectivelor și țințelor strategice ale SND.

²⁰ Studiu realizat către Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, în cadrul programului “Inițiativă Comună pentru Oportunități Egale – Faza II”, implementat din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și Suedia, accesat la data de 24/09/2022.

Examinarea oportunității integrării tuturor țin-
telor ODD 5 în lista țințelor strategice aferente
obiectivelor generale ale SND, pentru ca ulte-

rior acestea să fie preluate ca piloni de bază la
planificarea strategică sectorială.

Asigurarea rolului central al SND în sistemul
național de planificare strategică, astfel încât
documentele de planificare pe termen me-
diu și scurt, precum și documentele de poli-
tici sectoriale care urmează a fi elaborate de
către autoritățile publice, să fie racordate la

obiectivele, țințele și măsurile de intervenție
prevăzute de SND. În egală măsură, este im-
portantă asigurarea integrării în documente-
le menționate a perspectivei de gen, dar și
a principiului Agendei 2030 nimeni să nu fie
lăsat în urmă.

Recunoașterea de facto a importanței rolului
Cancelariei de Stat în procesul de planificare
strategică și operațională, prin respectarea și
luarea în considerare a recomandărilor aceste-
ia, emise în procesul de verificare a calității și
conformității conceptelor și proiectelor docu-

mentelor de politici publice, a rapoartelor de
monitorizare și evaluare asupra documen-
telor de politici publice, precum și a oricăror
instrucțiuni metodologice elaborate de Can-
celaria de Stat cu referință la procesul de ela-
borare și evaluare a politicilor publice.

Asigurarea și menținerea susținerii politice
pentru aprobare și implementarea SND, a
obiectivelor și tuturor măsurilor prevăzute de

aceasta, indiferent de alternările politice și suc-
cesiunea guvernelor.

Referințe bibliografice

1. Proiectul de hotărâre de Guvern cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”: <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-06-nu-659-cs-2022.pdf>;
2. Ghid pentru integrarea perspectivei egalității de gen în procesul de elaborare a politicilor publice: <https://progen.md/ghid-pentru-integrarea-perspectivei-egalitatii-de-gen-in-procesul-de-elaborare-a-politicilor-publice/>;
3. Ghid metodologic privind integrarea prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare în documentele de planificare și documentele de politici publice la nivel național, 2021: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/ghid_copertat_coral.pdf;
4. „Indexul egalității de gen 2022”/Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare: <https://progen.md/indexul-egalitatii-de-gen-2022/>
5. Raport de evaluare intermediară a Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”, 2017: <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/raport-de-evaluare-intermediara-strategiei-nationale-de-dezvoltare-moldova-2020>;
6. Raport „Evaluarea Națională Voluntară privind implementarea Agendei 2030”, 2020: <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/monitorizarea-si-evaluarea-implementarii-agendei-de-dezvoltare-durabila-2030>
7. „Valorificarea dimensiunii de gen în politicile de dezvoltare sectorială în contextul adaptării la schimbările climatice : Ghid” / Valentina Bodrug-Lungu, Ala Druță; Proiectul ADA/PNUD: „Suport pentru procesul național de planificare a adaptării Republicii Moldova la schimbările climatice”. – Chișinău : S. n., 2017 (ÎS „Tipografia Centrală”);
8. „Elementele de inechitate în stabilirea pensiei minime în Republica Moldova” / Valeriu Prohnițchi, Proiectul „Parteneriate pentru liderismul femeilor și bună guvernare”, implementat de Fundația „Friedrich Ebert” Moldova și AO „Institutum Virtutes Civilis” cu suportul financiar al Uniunii Europene și Fundației „Friedrich Ebert”, 2022: <https://moldova.fes.de/ro/publicatii/documente-de-analiza>;
9. Ghidul utilizatorilor statisticilor de gen: <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=264>
10. Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121921&lang=ro
11. Pagina web a Cancelariei de Stat: cancelaria.gov.md;
12. Pagina web a Biroului Național de Statistică: statistica.gov.md;
13. Portalul operațional de date al Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați: Republic of Moldova: Daily Population Trends (unhcr.org)

DESPRE AUTOR

ALIONA URSOI,
expertă politici publice
aliona.ursoi@gmail.com

IMPRESSUM

Friedrich-Ebert-Stiftung Moldova

Website: www.fes-moldova.org
Facebook: Friedrich Ebert Stiftung Moldova
Email: fes@fes-moldova.org

AO „Institutum Virtutes Civilis”

Website: www.ivcmoldova.org
Facebook: @InstitutumVirtutesCivilis
Email: ivc.moldova@gmail.com

Acest produs a fost elaborat în cadrul proiectului „**Parteneriate pentru liderismul femeilor și bună guvernare**”, implementat de **Fundația „Friedrich Ebert” Moldova** și **AO „Institutum Virtutes Civilis”** cu suportul financiar al **Uniunii Europene** și **Fundației „Friedrich Ebert”**.

Opiniile exprimate în analiză sunt cele ale autorului și nu reflectă neapărat viziunile donatorilor.

Acest material poate fi preluat, utilizat și/sau citat doar cu indicarea sursei.

ANALIZĂ

REFLECȚII PRIVIND GRADUL DE INTEGRARE A DIMENSIUNII DE GEN ÎN CADRUL STRATEGIEI NAȚIONALE DE DEZVOLTARE „MOLDOVA EUROPEANĂ 2030”

Strategia Națională de Dezvoltare prevede în cadrul Țintelor strategice, aferente fiecărui obiectiv general, măsuri pentru combaterea inegalităților dintre femei și bărbați, precum și ia în considerare nevoile și preocupările grupurilor vulnerabile, în stabilirea măsurilor de intervenție. Nota Informativă menționează printre altele, că pentru fiecare din cele 10 obiective generale, au fost identificate grupurile de populație vulnerabile și, respectiv, au fost propuse măsuri de combaterea a acestor vulnerabilități.

În SND se menționează doar discrepanțele salariale și speranța de viață la naștere mai mare cu 8 ani pentru femei decât pentru bărbați. Strategia Națională de Dezvoltare omite astfel problemele de inegalitate dintre femei și bărbați în domeniul educației (de ex: abandonul sistemului de învățământ terțiar de către băieți; preponderența băieților la specializările STEM; preponderența femeilor în rândul cadrelor didactice etc); accesul disproporționat la infrastructură și utilități; elementele de inechitate în sistemul de pensii pentru limita de vârstă; reprezentarea echitabilă a femeilor și bărbaților în funcții decizionale; impactul diferit al schimbărilor climatice asupra nevoilor și preocupărilor bărbaților și femeilor.

O premisă importantă pentru asigurarea implementării eficiente a SND în complexitatea obiectivelor, Țintelor și intervențiilor sale o constituie manifestarea susținerii politice. Pentru ca obiectivele politicilor publice să fie atinse iar impactul acestora să producă efecte benefice asupra populației este crucial să fie asigurată consecvența și sustenabilitatea acestora pe toată durata de implementare planificată. Prin urmare, cu referire la Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, așteptările societății sunt ca documentul să se bucure de susținerea politică necesară pentru adoptarea, promulgarea și, cel mai important, crearea tuturor premiselor și condițiilor pentru punerea ei în aplicare.

Mai multe informații despre acest subiect pot fi găsite aici:

www.fes-moldova.org
www.ivcmoldova.org

